

ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง

โดย

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย
องคมนตรี และนายกสภามหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง

เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน **ทางสายกลาง** โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญา
ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตน
ของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่
ระดับครอบครัว ระดับชุมชน
จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนา
และบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน
ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนา
เศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อ
โลกยุคโลกาภิวัตน์

เป้าประสงค์

เป้าประสงค์

- ❖ เป็นแนวทางการปฏิบัติตน
- ❖ ประชาชนทุกระดับ
- ❖ “ทางสายกลาง”
- ❖ ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน

หลักความพอเพียง

พอประมาณ

- ❖ พอดีพอเหมาะต่อความจำเป็น
- ❖ พอประมาณตามอัตภาพ
- ❖ ไม่มากเกินไป
- ❖ ไม่น้อยเกินไป

ความมีเหตุผล

- ❖ ตามหลักวิชา
- ❖ ตามหลักกฎหมาย
- ❖ ตามหลักศีลธรรม
- ❖ ตามกฎเกณฑ์สังคม
(รวมประเพณี-วัฒนธรรม)
- ❖ ตามความจำเป็นในการดำเนินชีวิต

ระบบภูมิคุ้มกันตัว

เหตุปัจจัย → การเปลี่ยนแปลง → เกิดผลกระทบ

(1) ด้านวัตถุ

(2) ด้านสังคม

(3) ด้านสิ่งแวดล้อม

(4) ด้านวัฒนธรรม

ระบบภูมิคุ้มกันด้านวัตถุ

ภูมิคุ้มกันเข้มแข็ง	ภูมิคุ้มกันบกพร่อง
❖ มีเงินออม	❖ มีหนี้ไม่ก่อรายได้
❖ มีการประกันความเสี่ยงในอนาคต	❖ ขาดการประกันความเสี่ยงในอนาคต
❖ มีการลงทุนเพื่อพัฒนา	❖ ขาดการลงทุนเพื่อพัฒนา
❖ มีการวางแผนระยะยาว	❖ ขาดการวางแผนระยะยาว

ภูมิคุ้มกันในตัว (reserve ; safety net)

1. การออม (saving)
2. ลดหนี้ / ลบหนี้ (reduce or wipe out debt)
3. กองทุนป้องกันวิกฤติ (stabilization fund)
4. การลงทุนที่เสี่ยงน้อย (low-risk investment)
5. การลงทุนพัฒนาสถาบัน / ประเทศชาติ
(invest in development)

ระบบภูมิคุ้มกันด้านสังคม

ภูมิคุ้มกันเข้มแข็ง	ภูมิคุ้มกันบกพร่อง
❖ รู้-รัก-สามัคคี	❖ ระวัง-ทะเลาะเบาะแว้ง
❖ ร่วมมือร่วมใจกัน	❖ ต่างคนต่างอยู่
❖ มีคุณธรรม-ใฝ่ศาสนาธรรม	❖ ทุศีล-ห่างไกลศาสนาธรรม
❖ "สังคมสีขาว"	❖ เยื่อแห่งอบายมุขทั้งปวง
❖ "อยู่เย็นเป็นสุข"	❖ "อยู่ร้อนนอนทุกข์"
❖ ทุนทางสังคมสูง	❖ ทุนทางสังคมต่ำ

วิธีสร้างภูมิคุ้มกันทางศีลธรรมแก่ลูกหลาน

ภูมิคุ้มกันทางศีลธรรม → คุ้มกันต่อสิ่งชั่วร้ายทางศีลธรรม อันได้แก่ โลภะ โทสะ และโมหะ

1. ฐานเครือญาติที่มั่นคง
2. คำสอนของครอบครัว / คุณธรรมประจำตระกูล
3. พาลูกเข้าวัด / ศึกษาและปฏิบัติธรรม
4. สอนลูกให้ออมและทำบุญ
5. ฝึก “ใจ” ให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น
 - ข่มตนเอง
 - ปฏิเสธความชั่ว / ยึดมั่นความดี

ระบบภูมิคุ้มกันด้านสิ่งแวดล้อม

ภูมิคุ้มกันเข้มแข็ง	ภูมิคุ้มกันบกพร่อง
❖ มีความรู้ – สำนึก และ วางแผนในสิ่งแวดล้อม	❖ ขาดความรู้ – ขาดสำนึก
❖ มีนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม จากฝ่ายบริหาร	❖ ขาดนโยบาย – ผู้บริหาร ไม่สนใจ
❖ สร้าง “สุขนิสัย”	❖ เต็มไปด้วย “ทุกขนิสัย”
❖ สะอาด-เป็นระเบียบ	❖ สกปรก – ขาดระเบียบ
❖ อยู่กับธรรมชาติ	❖ ทำลายธรรมชาติ

ระบบภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรม

ภูมิคุ้มกันเข้มแข็ง	ภูมิคุ้มกันบกพร่อง
❖ มั่นคงในวัฒนธรรมไทย และเชิดชูวัฒนธรรมท้องถิ่น	❖ ย่อหย่อน – ไม่ใส่ใจ – รู้สึกเป็นปมด้อยในวัฒนธรรมไทย – วัฒนธรรมท้องถิ่น
❖ เข้าใจและเป็นมิตรต่อวัฒนธรรมต่างชาติ	❖ เหยียดหยาม - มุ่งร้ายต่อต่างวัฒนธรรม

สามองค์ประกอบ

ความพอเพียง

ความพอประมาณ

ความมีเหตุผล

มีภูมิคุ้มกันในตัว
4 ด้าน

กลไกในการสร้างระบบภูมิคุ้มกัน

มิติ	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	แผน-ปฏิบัติ-ประเมิน
1. ด้านวัตถุ			
2. ด้านสังคม			
3. ด้านสิ่งแวดล้อม			
4. ด้านวัฒนธรรม			

เศรษฐกิจพอเพียง

1. **เงื่อนไขหลักวิชา** ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรู้รอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และ

2. **เงื่อนไขคุณธรรม** ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และ

3. **เงื่อนไขการดำเนินชีวิต** ให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ

สามเงื่อนไข

เงื่อนไขหลักวิชา-ความรู้

- ❖ นำหลักวิชาและความรู้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้
- ❖ ทั้งในชั้นวางแผนและชั้นปฏิบัติงาน
- ❖ ด้วย ความรอบรู้
ความรอบคอบ
และระมัดระวังอย่างยิ่ง

การจัดการความรู้ในเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อมูล (Data)

- ข้อเท็จจริงใช้
ในการสืบค้น
ความจริงหรือ
ในการคำนวณ
- ยังไม่ผ่านการ
วิเคราะห์

สารสนเทศ (Information)

- ข่าวสาร
- ข้อมูลที่ถูกจัดรูป
เพื่อการแสดง
หรือการชี้แจง
- นำไปวิเคราะห์
และคำนวณ

ความรู้ (knowledge)

- สารสนเทศที่ผ่าน
การถอดความ
- ข้อมูลที่ถูกจดจำ
ในรูปแบบของ
ประสบการณ์
- ผ่านกระบวนการ
คิดและเข้าใจ

ปัญญา (wisdom)

- ความรู้ที่ถูกต้อง
ตามจริง
- ปราศจากอคติ
และความคิดเห็น
- มีความเที่ยงตรง
ไม่เปลี่ยนแปลง
ตามกาลเวลา

เงื่อนไขคุณธรรม

- ❖ เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจ แก่ทุกคน
ในชาติ
- ❖ ให้มีคุณธรรม
- ❖ “ซื่อสัตย์สุจริต”

เงื่อนไขการดำเนินชีวิต

- ❖ **อดทน มีความเพียร**
- ❖ **มีสติ**
- ❖ **ใช้ปัญญา**
- ❖ **มีความรอบคอบ**

สามเงื่อนไข

```
graph TD; A[สามเงื่อนไข] --> B[เงื่อนไขคุณธรรม]; A --> C[เงื่อนไขหลักวิชา ความรู้]; A --> D[เงื่อนไขการดำเนินชีวิต];
```

เงื่อนไขคุณธรรม

เงื่อนไขหลักวิชา
ความรู้

เงื่อนไขการดำเนินชีวิต

เศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการ
รองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว
และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม
สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลก
ภายนอกได้เป็นอย่างดี

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

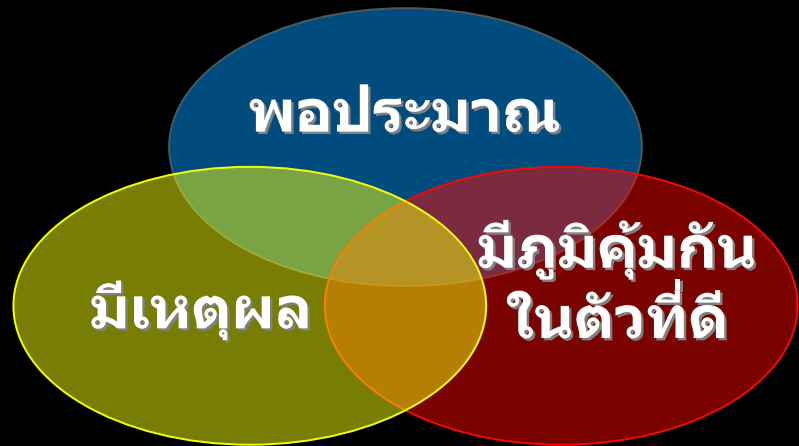
ผลการปฏิบัติตามแนวทาง “เศรษฐกิจพอเพียง”

- (1) ชีวิต – หน้าที่การงาน เกิด “สมดุล”
- (2) บุคคล – ครอบครัว – องค์กร – ชุมชน
และประเทศชาติ มีความเข้มแข็งพร้อมรับ
ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้ง
ภายนอกและภายในได้เป็นอย่างดี

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- ทางสายกลาง -

ความพอเพียง

1. วัตถุ
2. สังคม
3. สิ่งแวดล้อม
4. วัฒนธรรม

เงื่อนไขคุณธรรม
(ซื่อสัตย์-มีคุณธรรม)

เงื่อนไขหลักวิชา
(ใช้หลักวิชาวางแผน-ปฏิบัติ)

เงื่อนไขชีวิต
(ขยัน-อดทน-สติ-ปัญญา)

นำไปสู่

สมดุล/พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เป็นกลไกนำไปสู่...

1. ระบบเศรษฐกิจและระบบสังคมฐานความรู้
2. ระบบเศรษฐกิจและระบบสังคมคุณธรรม
3. ระบบเศรษฐกิจและระบบสังคมแห่งความสุข
4. ระบบเศรษฐกิจและระบบสังคมที่ยั่งยืน

“เศรษฐกิจพอเพียง แปลว่า Sufficiency Economy”
...คำว่า Sufficiency Economy นี้ไม่มีในตำราเศรษฐกิจ
จะมีได้อย่างไร เพราะว่า เป็นทฤษฎีใหม่
... Sufficiency Economy นั้น ไม่มีในตำรา
เพราะหมายความว่าเรามีความคิดใหม่
และโดยที่ท่านผู้เชี่ยวชาญสนใจ ก็หมายความว่า
เราก็สามารถที่จะไปปรับปรุง หรือไปใช้หลักการ
เพื่อที่จะให้เศรษฐกิจของประเทศและของโลกพัฒนาดีขึ้น

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
๒๓ ธันวาคม ๒๕๔๒

พอมีพอกิน

“สมัยก่อนนี้ **พอมีพอกิน** สมัยนี้ชักจะไม่ **พอมีพอกิน** จึงต้องมีนโยบายที่จะทำ เศรษฐกิจ **พอเพียง** เพื่อที่จะให้ทุกคนมีความพอเพียงได้ ให้ **พอเพียง** นี้ ก็หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราได้ แต่ว่าพอ”

(พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา : ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑)

ในหลวงทรงเน้นย้ำถึงความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง (sufficiency economy) ซึ่งเป็นคำใหม่ของพระองค์ท่านอีกครั้งในปี พ.ศ. 2543

"หมายความว่า ประหยัด แต่ไม่ใช่ขี้เหนียว ทำอะไรด้วยความอะลุ่มอล่วยกัน ทำอะไรด้วยเหตุและผล จะเป็นเศรษฐกิจพอเพียง แล้วทุกคนจะมีความสุข"

(พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา : 4 ธันวาคม 2543)

ฟุ่มเฟือย

ประหยัด

ตระหนี่
ขี้เหนียว

สุดโต่ง
มาก

ปาน
กลาง

สุดโต่งน้อย

การประหยัด

**“การประหยัด เป็นสิ่งที่พึง
ประสงค์อย่างยิ่งในทุกแห่ง และ
ในกาลทุกเมื่อ**

**ขอให้คำนึงถึงผลได้ที่เกิดขึ้น
จาก**การประหยัด** นี้ให้มาก”**

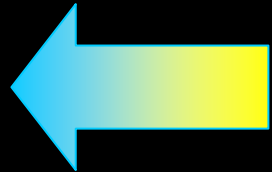
(พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า : ๓๐ ตุลาคม ๒๕๒๑)

อีกทั้งยังมีพระราชดำรัสถึงแนวทาง
'อยู่อย่างประหยัด' ด้วย

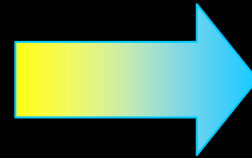
"การใช้จ่ายโดยประหยัดนั้น จะเป็น
หลักประกันความสมบูรณ์พูนสุขของ
ผู้ประหยัดเองและครอบครัว ช่วยป้องกัน
ความขาดแคลนในวันข้างหน้า
การประหยัดดังกล่าวนี้ จะมีผลดีไม่
เฉพาะแก่ผู้ประหยัดเท่านั้น ยังจะเป็น
ประโยชน์แก่ประเทศชาติด้วย"

(พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ : 31 ธันวาคม 2502)

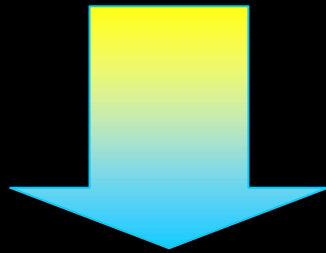
ฟุ่มเฟือย

ประหยัด

**ตระหนี่
ขี้เหนียว**

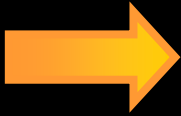

**เป็นประโยชน์ต่อผู้ประหยัด
เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ**

"การกู้เงินที่นำมาใช้ในสิ่งที่ไม่ทำ
รายได้นั้น ไม่ดี อันนี้เป็นข้อสำคัญ
เพราะว่าถ้ากู้เงินแล้วทำให้มีรายได้
ก็เท่ากับจะใช้หนี้ได้ ไม่ต้องติดหนี้
ไม่ต้องเดือดร้อน ไม่ต้องเสียเกียรติ"

(พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา : 4 ธันวาคม 2540)

ก. กู้เงิน

ลงทุน

มีรายได้

ใช้หนี้

ข. กู้เงิน

ซื้อของไม่จำเป็น

หนี้เพิ่ม

คนเป็นหนี้ขาดความมั่นใจ

ในด้านพูดจาและความคิดก็ต้องพอเพียงด้วย เพื่อมิให้เกิดการทะเลาะกัน ความพอเพียงในความหมายนี้ ก็คือ ความพอประมาณ และความมีเหตุผลนั่นเอง

"ความพอเพียงในความคิดก็คือ แสดงความคิดของตัวเอง ความเห็นของตัวเอง และปล่อยให้ผู้อื่นพูดบ้าง และมาพิจารณาว่า ที่เขาพูดกับที่เราพูด อันไหนพอเพียง อันไหนเข้าเรื่อง ถ้าไม่เข้าเรื่องก็แก้ไข เพราะว่าถ้าพูดกันโดยที่ไม่รู้เรื่อง ก็จะกลายเป็นทะเลาะกัน..."

(พระราชดำรัส 4 ธันวาคม 2541)

ทรงเน้นย้ำว่าพอเพียง คือ **ไม่โลภมาก**
ไม่เบียดเบียน

"... คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความ
โลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคน
อื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด - อันนี้ไม่ใช่
เศรษฐกิจ - มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง
หมายความว่าพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภ
อย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะ
มีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไป
เบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตาม
อัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง
ปฏิบัติตนก็พอเพียง"

พอประมาณ + มีเหตุผล

- (1) พอเพียงในความคิด
- (2) พอเพียงในการพูดจา
- (3) พอเพียงในการกระทำ

พระราชดำรัสเนื่องในวโรกาสคล้ายวันเฉลิมพระชนมพรรษา
4 ธันวาคม 2548 ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา

“...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเน้น
ย้ำว่า คำที่สำคัญที่สุด คือคำว่า “พอ” ต้อง
สร้างความพอ ที่สมเหตุสมผลให้กับตัวเองให้
ได้ แล้วก็จะพบกับความสุข...”

ความสุข

1. สุขที่ต้องอาศัย "วัตถุ = อามิส" มาบำรุงบำเรอ
ความต้องการของตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ
(สามิสสุข)

"เกิดความอยากที่ไม่มีขอบเขต"

2. สุขจากความเต็มดำในจิตใจที่สะอาด / สว่าง /
สงบ ไม่ต้องอาศัยอามิส (นiramissสุข)

"สุขที่พอเพียง"

ผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์

"วิถีทางดำเนินของบ้านเมืองและของประชาชน โดยทั่วไปมีความเปลี่ยนแปลงมาตลอด เนื่องมาจาก ความวิปริตผันแปรของวิถีแห่งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และอื่นๆ ของโลก ยากยิ่งที่เราจะหลีกเลี่ยงให้ พ้นได้ จึงต้องระมัดระวัง ควบคุมควบคุมตัวเรามากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องการเป็นอยู่โดย *ประหยัด* เพื่อที่จะอยู่ ให้อุดและก้าวหน้าต่อไปได้โดยสวัสดิ์"

(พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ : ๓๑ ธันวาคม ๒๕๒๑)

ธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง

(1) ทุกสิ่งทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลง

(2) การเปลี่ยนแปลงเกิดจากเหตุ-ปัจจัย

- เหตุปัจจัยภายนอก / เหตุปัจจัยภายใน
- เหตุปัจจัยที่ควบคุมได้ / ที่ควบคุมไม่ได้

ธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง

(3) การเปลี่ยนแปลงมีลักษณะเป็นวงจร

- มีทั้งขาขึ้นและขาลง
- ขาขึ้น – ต้องไม่ประมาท
- ขาลง – ต้องรีบยับยั้ง

(4) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงมีทั้ง

ด้านวัตถุ-สังคม-สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

ผลกระทบอาจเกิดเร็ว-รุนแรง และกว้างขวางได้

After the cold war (1990 →)

- **Peter Drucker : the “Age of Discontinuity”
(it will not be the same as before)**
- **Joseph Schumpeter : the world will feel the
forces of creative destruction.**
- **Rowan Gibson : the journey ahead is going to
be like an off-road experience bumpy,
uncertain and full of surprises.**

(“Asean Heart Journal” Jan-Jun 2005, p.57)

Megatrends – Megachanges since 1990

- 1. New world political order**
- 2. New world security order**
- 3. International trade and finance**
- 4. Communication – transportation and telecommunication**

Megatrends – Megachanges since 1990

- 5. Knowledge and technology**
- 6. Cultural and language dominance**
- 7. Terrorism**
- 8. New viral diseases**

สังคมไทยแต่เดิม

- เสาหลัก (pillars)

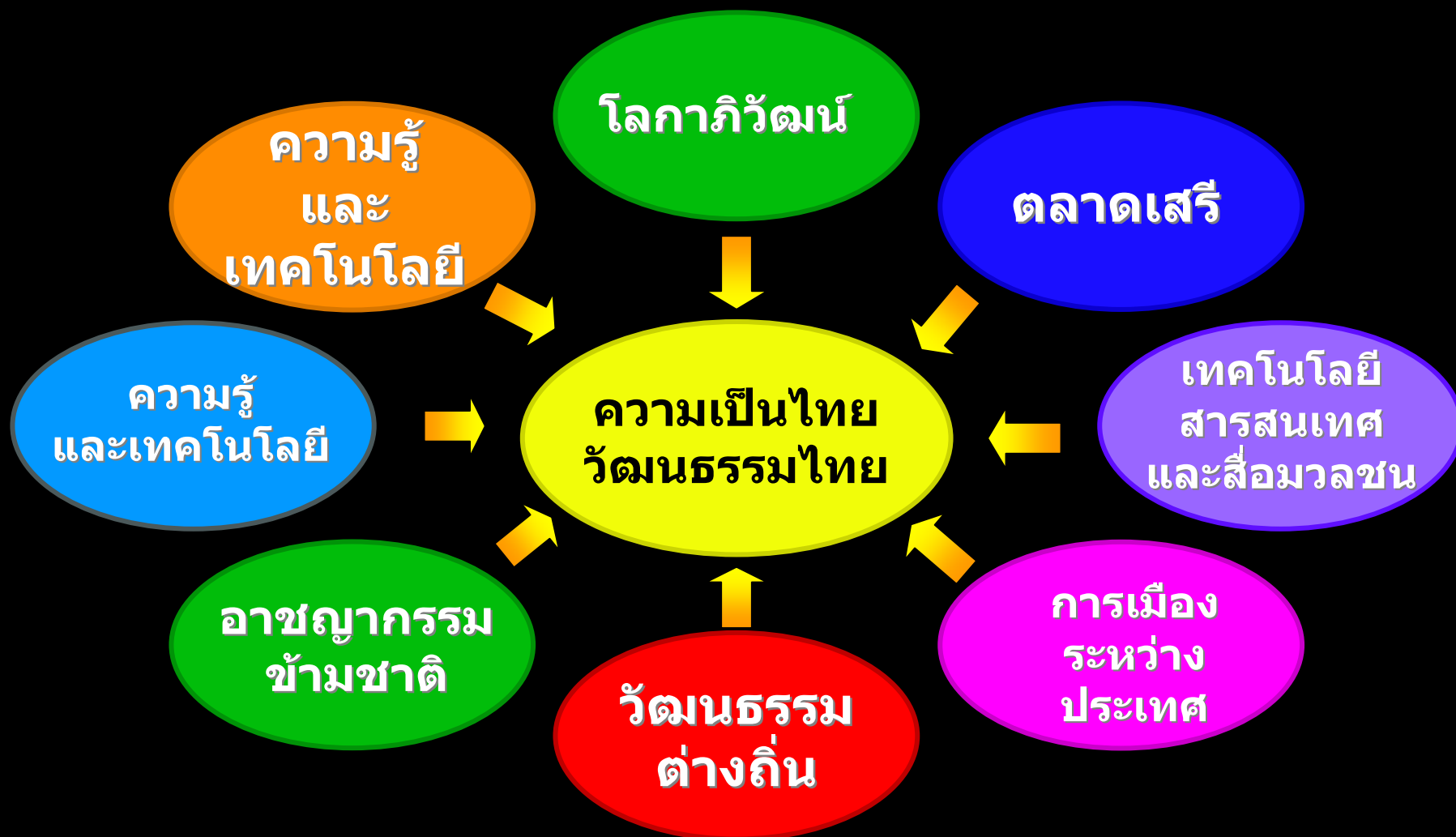
- (1) สถาบันพระมหากษัตริย์

- (2) สถาบันพระศาสนา

- (3) สถาบันประชาชน (ครอบครัว-ชุมชน)

- "ความดีงามในพื้นที่ฐานจิตใจของคนไทย"

หลัง ค.ศ. 1990

สังคมวิภคฤติ

- สังคมสุดชั่ว – แยกชั่ว
- วัตถุนิยม – บริโภคนิยม – ประชานิยม
- จักรวรรค์บังหลวง
- เล่นการพนัน – อบายมุขเต็มเมือง
- มัวเมาไสยศาสตร์ - เกาะกระพีศาสนา

**คุณธรรม คือ สิ่งกำกับจิตใจ
และเกิดผลเป็นพฤติกรรม**

- **คนมีคุณธรรม** คือ คนที่มีสิ่งกำกับ
จิตใจในเรื่อง **ความดี ความจริง และ**
ความงาม
- **คนไร้คุณธรรม** คือ คนที่มีสิ่งกำกับ
จิตใจในเรื่อง **ความชั่ว ความเท็จ และ**
ความอัปลักษณ์

สังคมมีเครื่องชี้ในคุณธรรม ดังนี้

1. ศาสนาธรรม - ศิลปธรรม
2. จริยธรรม
 จริยธรรมทั่วไป
 จริยธรรมเฉพาะกลุ่ม - เฉพาะวิชาชีพ
3. นิติธรรม : กฎเกณฑ์ทางกฎหมาย
4. หลักธรรมาภิบาล - บรรษัทภิบาล
5. เกณฑ์ทางสังคม (ขนบธรรมเนียม ประเพณี มารยาท)
6. คุณธรรมประจำตระกูล - คำสอนประจำครอบครัว

ศาสนา

**กระบวนการ
ยุติธรรม**

**ระบบ
การศึกษา**

สังคมคุณธรรม

**องค์กร
ทุกประเภท**

สื่อมวลชน

ครอบครัว

คุณธรรมกับความรู้

1. มีความรู้ แต่ไร้คุณธรรม
2. มีความรู้ คู่คุณธรรม
3. มีคุณธรรมนำความรู้

**กระแสพระราชดำริสในการเสด็จออกมหาสมาคม
ในงานพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี**

**ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม
วันศุกร์ที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2549**

**“...คุณธรรมซึ่งเป็นที่ตั้งของความรัก
ความสามัคคี ที่ทำให้คนไทยสามารถ
ร่วมมือร่วมใจรักษาและพัฒนาชาติ
บ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อกันมาได้
ตลอดรอดฝั่ง”**

**ประการแรก คือ การที่ทุกคนคิด พูด ทำ
ด้วยความเมตตา มุ่งดีมุ่งเจริญต่อกัน
(เจริญเมตตาธรรม)**

ประการที่สอง คือ การที่แต่ละคนต่าง
ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงาน
ประสานประโยชน์กัน ให้งานที่ทำสำเร็จ
ผล ทั้ง แก่ ตน แก่ ผู้อื่น และ แก่
ประเทศชาติ

(เจริญสามัคคีธรรม)

ประการที่สาม คือ การที่ทุกคน
ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความสุจริต ใน
กฏกติกา และในระเบียบแบบแผนโดย
เท่าเทียมเสมอภาคกัน

(เจริญสุจริตธรรม)

ประการที่สี่ คือ การที่ต่างคนต่าง
พยายามทำความเข้าใจของตนให้
ถูกต้องเที่ยงตรง และมั่นคงอยู่ในเหตุ
ในผล

(เจริญในความเที่ยงธรรม)

คุณธรรมพระราชทาน 4 ประการ 9 มิถุนายน 2549

1. เมตตาธรรม
2. สามัคคีธรรม
3. สุจริตธรรม
4. เทียงธรรม

พระบรมราชาโชวาท

ในพิธีพระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้าน จังหวัดเชียงใหม่
๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒

“...ในจิตใจของคนไทยทุกคน มีเชื้อ
ของความดี ที่ได้นำพวกเราทั้งหลายมาอยู่
ในฐานะที่มั่นคง ที่ก้าวหน้า ที่เจริญ จน
ทุกวันนี้ ถ้าเราไม่มีความดีอยู่ในตัว ก็
เข้าใจว่า ประเทศไทยคงไม่ได้มีอายุยืน
นานเช่นนี้...”

การให้

“ข้าพเจ้าจึงปรารถนาอย่างยิ่ง ที่จะเห็นชาวไทยมีความสุขถ้วนหน้ากัน ด้วยการให้ คือให้ความรัก ความเมตตา กัน ให้ น้ำใจไมตรีกัน ให้อภัยไม่ถือโทษโกรธเคืองกัน ให้การสงเคราะห์ อนุเคราะห์กัน โดยมุ่งดี มุ่งเจริญต่อกัน ด้วยความบริสุทธิ์ และจริงใจ”

(พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ : ๓๑ ธันวาคม ๒๕๔๕)

พระบรมราชาโฆวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 25 กรกฎาคม 2506

.....

ทรงชี้ให้รู้จักทำดีเพื่อความดี ทำด้วย
ความบริสุทธิ์ใจ ทรงอุปมาเหมือนกับการ
ปิดทองหลังพระ ดังความตอนหนึ่งว่า
“คนโง่หลายคนไม่ชอบปิดทองหลังพระนัก
เพราะนึกว่าไม่มีใครเห็น แต่ถ้าทุกคนพากัน
ปิดทองแต่ข้างหน้า ไม่มีใครปิดทอง
หลังพระเลย พระจะเป็นพระที่สมบูรณ์ไป
ไม่ได้”

หลักการทรงงาน ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

(“60 ปี ครองราชย์ ประโยชน์สุข ประชาชน”
สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2549)

1. ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ

การที่จะพระราชทานโครงการใดโครงการหนึ่ง จะทรงศึกษาข้อมูลรายละเอียดอย่างเป็นระบบ ทั้งจากข้อมูลเบื้องต้น จากเอกสารแผนที่ สอบถามจากเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ และราษฎรในพื้นที่ ให้ได้รายละเอียดที่ถูกต้อง เพื่อที่จะพระราชทานความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วตามความต้องการของประชาชน

2. ระเบิดจากข้างใน

หมายความว่า ต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน มิใช่การนำเอาความเจริญหรืออบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชนหมู่บ้านที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว

3. แก้ปัญหาที่จุดเล็ก

ทรงมองปัญหาในภาพรวม (macro) ก่อนเสมอ แต่การแก้ปัญหาก็จะเริ่มจากจุดเล็กๆ (micro) คือ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่คนมักจะมองข้าม

“...ถ้าปวดหัวคิดอะไรไม่ออก...ต้องแก้ไขการปวดหัวนี้ก่อน... เพื่อให้อยู่ในสภาพที่คิดได้...”

4. ทำตามลำดับขั้น

ทรงเริ่มต้นจากสิ่งที่จำเป็นที่สุดของประชาชนก่อน ได้แก่ สาธารณสุข ต่อไปจึงเป็นเรื่องสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และสิ่งจำเป็นสำหรับประกอบอาชีพ

การพัฒนาประเทศต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่ก่อน จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและเศรษฐกิจขั้นสูงโดยลำดับต่อไป

5. ภูมิสังคม

การพัฒนาใดๆ ต้องคำนึงถึง

- (1) ภูมิประเทศของบริเวณนั้น
(ดิน, น้ำ, ป่า, เขา ฯลฯ)
- (2) สังคมวิทยา (นิสัยใจคอของผู้คน
ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีของ
ท้องถิ่น)

6. องค์รวม

ทรงมีวิธีคิดอย่างองค์รวม
(holistic) หรือมองอย่างครบวงจร
ทรงมองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและ
แนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง

7. ไม่ติดตำรา

การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ มีลักษณะของการพัฒนาที่อนุโลม และรอมชอมกับสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสภาพของสังคมจิตวิทยาแห่งชุมชน

“ไม่ติดตำรา” ไม่ผูกมัดกับวิชาการและเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่แท้จริงของคนไทย

8. ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด

ทรงใช้หลักในการแก้ไขปัญหาด้วยความเรียบง่ายและประหยัด ราษฎรสามารถทำได้เอง หาได้ในท้องถิ่น และประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้นๆ มาแก้ไขปัญหา โดยไม่ต้องลงทุนสูง หรือใช้เทคโนโลยีที่ไม่ยุ่งยากนัก

“ให้ปลูกป่า โดยไม่ต้องปลูกป่า โดยปล่อยให้ขึ้นเองตามธรรมชาติ จะได้ประหยัดงบประมาณ”

9. ทำให้ง่าย – simplicity

ทรงคิดค้น ดัดแปลง ปรับปรุง และแก้ไข
งานการพัฒนาประเทศตามแนวพระราชดำริ
โดยง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน

ทรงโปรดที่จะทำสิ่งยากให้กลายเป็นง่าย
ทำสิ่งที่สลับซับซ้อนให้เข้าใจง่าย

“ทำให้ง่าย”

10. การมีส่วนร่วม

ทรงเป็นนักประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้สาธารณชน ประชาชน หรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้มาร่วมกันแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับเรื่องที่ต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชน หรือความต้องการของสาธารณชน

"...ต้องหัดทำให้กว้างขวางหนักแน่น รู้จักรับฟังความคิดเห็น แม้กระทั่งความวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่นอย่างฉลาด เพราะการรู้จักรับฟังอย่างฉลาดนั้นแท้จริง คือการระดมสติปัญญาและประสบการณ์อันหลากหลาย มาอำนวยการปฏิบัติบริหารงานให้ประสบความสำเร็จที่สมบูรณ์นั่นเอง..."

11. ประโยชน์ส่วนรวม

“...ใครต่อใครก็มาบอกว่า ขอให้คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมอาจมานึกในใจว่า ให้อะไร อยู่เรื่อยแล้วส่วนตัวจะได้อะไร

ขอให้คิดว่า คนที่ให้เพื่อส่วนรวมนั้น มิได้ให้แต่ส่วนรวมอย่างเดียว เป็นการให้เพื่อตัวเองสามารถที่มีส่วนรวมที่จะอาศัยได้...”
(มข. 2514)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงระลึกถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญเสมอ

12. บริการที่จุดเดียว

ทรงให้ “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” เป็นต้นแบบในการบริหารรวมที่จุดเดียว เพื่อประโยชน์ต่อประชาชนที่จะมาใช้บริการ จะประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย โดยมีหน่วยงานราชการต่างๆ มาร่วมดำเนินการและให้บริการประชาชน ณ ที่แห่งเดียว

“...เป็นสองด้าน ก็หมายถึงว่า ที่สำคัญปลายทางคือ ประชาชนจะได้รับประโยชน์ และต้นทุนของเจ้าหน้าที่จะให้ประโยชน์”

13. ใช้ธรรมชาตช่วยธรรมชาติ

การเข้าใจถึงธรรมชาติและต้องการให้ประชาชนใกล้ชิดกับธรรมชาติ ทรงมองอย่างละเอียดถึงปัญหาของธรรมชาติ หากเราต้องการแก้ไขธรรมชาติ จะต้องใช้ธรรมชาติเข้าช่วยเหลือ เช่น การแก้ไขปัญหาลำน้ำเสียในกรุงเทพมหานคร พระราชดำริการปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก (ต้นไม้) ปลอຍให้ธรรมชาติช่วยในการฟื้นฟูธรรมชาติ

14. ใช้ธรรมปราบอธรรม

ทรงนำความจริงในเรื่องความเป็นไปแห่ง
ธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของธรรมชาติมาเป็น
หลักการ และแนวปฏิบัติที่สำคัญในการ
แก้ปัญหาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสถานะที่ไม่
ปกติเข้าสู่ระบบที่เป็นปกติ

เช่น การนำน้ำดีขับไล่ น้ำเสีย การใช้
ผักตบชวาบำบัดน้ำเสียโดยดูดซึมสิ่งสกปรก
ปนเปื้อนในน้ำ

15. ปลุกป่าในใจคน

“...เจ้าหน้าที่ป่าไม้ควรจะปลุกต้นไม้ลงในใจคนเสียก่อน แล้วคนเหล่านั้นก็จะพากันปลุกต้นไม้ลงบนแผ่นดินและรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง...”

การที่จะฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้กลับคืนมาจะต้องปลุกจิตสำนึกให้คนรักป่าเสียก่อน

16. ขาดทุนคือกำไร

“...ขาดทุนคือกำไร Our loss is our gain...การเสียคือการได้ ประเทศก็จะก้าวหน้า และการที่คนจะอยู่ดีมีสุขนั้น เป็นการนับที่เป็นมูลค่าเงินไม่ได้...”

หลักการคือ “การให้” และ “การเสียสละ” เป็นการกระทำอันมีผลเป็นกำไรคือ ความอยู่ดีมีสุขของราษฎร

“...ถ้าเราทำอะไรที่เราเสีย แต่ในที่สุดที่เราเสียนั้นเป็นการได้ทางอ้อม ตรงกับงานของรัฐบาลโดยตรง เงินของรัฐบาลหรืออีกนัยหนึ่งคือเงินของประชาชน ถ้าอยากให้ประชาชนอยู่ดีกินดีก็ต้องลงทุน...”

17. การพึ่งตนเอง

การพัฒนาตามแนวพระราชดำริเพื่อ
แก้ไขปัญหามันเบื้องต้นด้วยการแก้ไขปัญหามัน
เฉพาะหน้า เพื่อให้เขาแข็งแรงพอที่จะ
ดำรงชีวิตได้ต่อไป

แล้วขั้นต่อไปก็คือ การพัฒนาให้เขา
สามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพแวดล้อม
และสามารถ "พึ่งตนเองได้" ในที่สุด

18. พออยู่พอกิน

สำหรับประชาชนที่ตกอยู่ในวงจรแห่งความทุกข์เข็ญนั้น ได้พระราชทานความช่วยเหลือให้เขาสามารถอยู่ในขั้น “พออยู่พอกิน” เสียก่อน แล้วจึงค่อยขยับขยายให้มีขีดสมรรถนะที่ก้าวหน้าต่อไป

“...ถ้าโครงการดี ในไม่ช้าประชาชนจะได้กำไร จะได้ผล ราษฎรจะอยู่ดีกินดีขึ้น จะได้ประโยชน์ต่อไป..”

19. เศรษฐกิจพอเพียง

เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต เพื่อสร้างความเข้มแข็งหรือภูมิคุ้มกันทุกด้าน ซึ่งจะสามารถทำให้อยู่ได้อย่างสมดุลในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง

ปรัชญานี้ได้มีการประยุกต์ใช้ทั้งระดับบุคคล องค์กร ชุมชน และทุกภาคส่วนมาแล้วอย่างได้ผล

20. ความซื่อสัตย์ สุจริต จริ่งใจต่อกัน

“...ผู้ที่มีความสุจริตและบริสุทธิ์ใจ แม้จะมีความรู้น้อยก็ย่อมทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้มากกว่าผู้ที่มีความรู้มากแต่ไม่มีความสุจริต ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ...”

(18 มี.ค. 2533)

21. ทำงานอย่างมีความสุข

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระเกษมสำราญและทรงมีความสุขทุกคราที่จะช่วยเหลือประชาชน

“...ทำงานกับฉัน ฉันไม่มีอะไรจะให้ นอกจากการมีความสุขร่วมกัน ในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น...”

22. ความเพียร : พระมหาชนก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงริเริ่มทำโครงการต่างๆ ในระยะแรกที่ไม่มีความพร้อมมากนัก และทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ทั้งสิ้น แต่พระองค์ก็ได้ท้อพระราชหฤทัย มุ่งมั่นพัฒนาบ้านเมืองให้บังเกิดความร่มเย็นเป็นสุข

23. รู้-รัก-สามัคคี

รู้ : การที่เราจะลงมือทำสิ่งใดนั้น จะต้องรู้เสียก่อน รู้ถึงปัจจัยทั้งหมด รู้ถึงปัญหาและรู้ถึงวิธีแก้ปัญหา

รัก : เมื่อเรารู้ครบกระบวนการแล้ว จะต้องเห็นคุณค่า เกิดศรัทธา เกิดความรักที่จะเข้าไปลงมือปฏิบัติแก้ปัญหานั้นๆ

สามัคคี : เมื่อถึงขั้นลงมือปฏิบัติต้องคำนึงเสมอว่าเราทำคนเดียวไม่ได้ ต้องร่วมมือร่วมใจกัน สามัคคีกันเป็นหมู่คณะ จึงจะเกิดพลังในการแก้ปัญหาลุล่วงด้วยดี